

ban elért eredményt tartom tanításaimban elért sikernek, hanem azt, hogy sikerült osztályomat *konstruktívnak* megtartanom.

Hogy így tanulmányban milyen eredményt tudtak felmutatni, az már mintha egy kicsit felülről is jönne!

Tóth Pál László.

A Szegedi Pedagógiai Szeminárium

Az évek óta dúló és napjainkban egyre fokozódó háború közepén, mikor lét és nem lét kérdése forog kockán, jogosan felmerülhet a kérdés, szabad-e, lehet-e, célravezető-e messze, a jövőbe tekintő tervekkel foglalkozni. Nem volna-e jobb megvárni a békeidők csendes, nyugodt napjait. Hisz talán az ilyen vagy ehhez hasonló tervek megvalósítására az akkori légkör sokkal alkalmasabb volna.

Ezzel szemben nem győzöm hangoztatni, hogy a háború nemcsak, hogy akadálya nem lehet éppen a mi munkánknak, hanem inkább serkentőleg kell, hogy hasson. A háború legfeljebb módosíthatja elgondolásainkat. Akik esetleg a háborút állítják, mint elháríthatatlan akadályt a Szegedi Pedagógiai Szeminárium megvalósítása elé, azok a béke „csendes, nyugodt” éveiben is találnának olyan tetszetős érveket, amelyekkel munkánkat akadályoznák. Mindezekről eltekintve ki tudja, mikor jön el az a „béke”, amely az álmódosók szeme előtt lebeg. A fegyverek elcsitultával is rohan tovább az élet. Az élet mozgás, az élet küzdelem. Elő kell készülnünk a békeidők nemzetépítő munkájára. Magunk választotta hivatásunkkal együtt jár, hogy a messze jövőbe kell tekintenünk. A pedagógusnak legalább évtizedekben kell gondolkoznia. A körülöttünk rohangáló emberekhez hasonlóan magánéletünkben talán mi is megtehetjük, esetleg kényszerítve is vagyunk rá, hogy napokban, vagy hetekben kell gondolkoznunk. Azonban midőn nemzetnevelési kérdéseket vizsgálunk, tárgyalunk, fel kell emelkednünk, előre kell tekintenünk, előre a jövőbe. Meg kell látnunk a magyarság sorskérdéseit, problémáit. Fel kell készülnünk, hogy tanítványainkat, kikre a jövő problémáinak megoldásai várnak, elő tudjuk készíteni.

Amennyiben elfogadjuk azt a megállapítást, hogy békében kell készülni a háborúra, úgy magunkévá kell tennünk azt is, hogy a háborúban kell készülni a békére is. Az iskolákban a jövőnek dolgozunk, a magyar jövő körvonalait kell kialakítanunk a magyar ifjúság lelkében.

Legfőbb feladatunk ma még inkább, mint valaha mindenekelőtt magyarnak lenni. Nem üres külsőségekben, hangzatos szavakban kell ennek kifejezésre jutnia. Utolsó idegszálunkat is át kell hatnia magyarságunknak. Cselekedetünkben kell kifejezésre jutnia.

Évszázadokon át, legtöbbször idegen fej gondolkodott helyettünk. Idegen szellemiségek hatása alá kerültünk. Ma ismét a magunk lábán állunk, azon is akarunk járni. A magunk fejével akarunk gondolkozni és e szerint cselekedni. Mindenre nevelni kell nemzetünket. Ez a mi feladatunk. Mienk, akik ennek az ellenkező

légkörének hatása alatt nőttünk fel. Le kell rázni magunkról mindenféle idegen hatást, át kell értékelni eddigi ismeretünket. Szabadon kell, hogy érvényesülhessen mindaz ami érték bennünk, mindaz ami magyar.

Nyelvünk, történelmünk és hazánk földjének helyes megismertetése mellett hagyományaink, népi szokásaink, viseleteink, táncaink, dalaink, zenénk, népünk sajátos lelkiségének megismerése és megismertetése elengedhetetlenül szükséges. Hisz mindezek együttvéve különböztetnek meg bennünket minden más néptől, ezek tesznek bennünket magyarrá. Nemzetalakító, formáló erők ezek. A második ezredév acéljánál, betonjánál szilárdabb alapjai.

Tantervünk minden változtatás nélkül megadja a lehetőséget a magyarságismeretek anyagának népiskolai színvonalon való nyújtására. Egyedüli kérdés, hogy a tanítói kar sajátjának mondhatja-e mindazon ismereteket, melyeket nyújtani kellene?

A tanítók önképzésének előmozdítása, a tanítók továbbképzése elődázhatatlan feladat.

Szükséges egy olyan szerv, amely a népiskolai tanítás-, nevelés kérdéseivel foglalkozna, illetve egybefogná azokat a tanítókat kik ilyen kérdésekkel foglalkoznak, vagy foglalkozni óhajtanak.

Mielőtt részletekbemenő terveket készítettünk volna, szükségesnek tartottuk, hogy hazánk egyetlen állandó jellegű, Budapesten működő Pedagógiai Szemináriumát megtekintsük.

A Székesfőváros 1911-ben alapította Pedagógiai Szemináriumát. Első vezetője dr. Weszely Ödön az ismert pedagógus volt. A székesfőváros Pedagógiai Szemináriumát kettős feladatot tűzött maga elé. Egyrészt a főváros igényeinek megfelelően átképezni azokat az okleveles tanítókat, akik a főváros szolgálatába akarnak lépni, másrészt a már működő tanítók továbbképzéséről gondoskodik. Legalább minden öt évben köteles minden tanerő elvégezni ez utóbbi tanfolyamot, mely idő alatt a tanítás alól felmentik őket.

A Pedagógiai Szeminárium különféle tanfolyamokat is tart fenn, amelyek a tanerők általános továbbképzésével kívánják szolgálni (pl. nyelvi tanf. stb.)

A Pedagógiai Szeminárium munkáját alátámasztja, elősegíti a székesfőváros páratlan áldozatkészségéről tanúskodó — talán a cél szempontjából túlméretezett — különböző laboratóriumok és intézmények.

Az intézet élére fennállása óta először került dr. Stalmár László személyében tanító. Ami nemcsak a tovább fejlődés szempontjából is örövendetes, hanem azért is, mert irányítása mellett jobban ki fog domborodni a Pedagógiai Szeminárium munkásságában az a cél, ami miatt valójában alapított. A Pedagógiai Szeminárium évről-évre felkért tudós előadói mellett ott állanak egyenrangú társként a gyakorlati tanítói munka tapasztalt, nagynevű művelői, Háros Antallal a Pedagógiai Szeminárium gyakorló iskolájának igazgatójával az élen. A gyakorló iskola nagy felkészültségű és tehetségű osztályvezetői a tanító-nevelést szinte művészi fokon tárják a látogatók és érdeklődők elé.

Amint célkitűzésünk nem egyezik meg a székesfővárosi Pedagógiai Szeminárium célkitűzésével, éppen úgy szervezetünket is másként kell kiépítenünk. A székesfőváros megértő, és anyagiakban is kifejezésrejutó áldozatkészsége folytán a Pedagógiai Szeminárium olyan anyagi támogatásba részesül, aminek mi törtrészére sem számíthatunk. Minden anyagi támogatás nélkül kell elindulnunk.

Feladatunk: a helyi viszonyok és célkitűzésünk figyelembevételével állapítsuk meg, hogy milyen lehet a Szegedi Pedagógiai Szeminárium. Nem könnyű feleletet adni a kérdésre. Talán könnyebb azt megmondani, hogy milyen ne legyen.

Mi csak a már működő tanítók továbbképzésének ügyével foglalkozhatunk. Az ország különböző vidékéről idekerült, idehelyezett tanítók a továbbképző tanfolyamokon kell, hogy megkapják többek között azokat a helyi ismereteket, amelyek képessé teszik a szülőföld ismeretének nyújtására.

A működő tanítók továbbképzése történhet:

- a) *tanfolyamokon;*
- b) *munkaközösségekben;*
- c) *gyakorló iskolában.*

1943. év nyarán a Csongrád vm. Áll. Tanítóegyesület Szegedi Járásköre rendezett nagy látogatottságnak örvendő tanfolyamot. Ezen a városi tanítókon kívül a környező falvak és tanyavilág tanítói is, — utazási fáradságot és költséget nem kímélve, — igen nagy számmal vettek részt. Ez a nagyfokú érdeklődés záloga a további tanfolyamok sikerének. Szükséges azonban a vidék még fokozottabb bekapcsolása. Ebben az esetben azonban a vidéki tanítók elszállásolásáról és ellátásáról gondoskodnunk kell. A gondoskodáson felül meg kell keresnünk a módját annak is, hogy költségeik legalább részben megtérítenek.

A tanfolyamnak legalább két hétig kell tartania.

Az eddig elmondottakból kibontakozik fővonalakban a tanfolyam anyaga is. Idővel a tanfolyam *Tanítói Nyári Egyetemmé* fejlődhet.

Mindenféle tanítási, nevelési kérdések vizsgálatával a *munkaközösségek* keretében foglalkozhatnak az egyes kérdések iránt érdeklődő tanítók. Önkéntes megmozdulás. Mindenkinek saját elhatározásától függ, hogy melyik munkaközösségben és mit óhajt dolgozni, illetve egyikben sem kíván különösebb munkát kifejtteni. Egy-egy munkaközösségi csoport, tetszésszerű létszámú lehet. Vezetője az, aki az egész munkamenetet elindította. Munkatársai pedig, akik a felvetett kérdés iránt érdeklődést tanúsítanak.

Akik nem kívánnak egy munkaközösségi csoportba sem különösebb munkát kifejtteni, azoknak viszont kötelességük lenne, hogy a munkaközösségek rendelkezésére álljanak adatok közlésére, felvilágosításokkal stb.

Ilyen feladatok lehetnek a képességvizsgálatok, a gyermek lelki világának, illetve a gyermek lelki élete egyes jelenségeinek a megfigyelése, szociográfiai helyzetkép készítése, környezetmegfigyelés, illetve megfigyeltetés vizsgálata., stb. stb.

Az eredményekről való beszámolások részben egyesületünk ülésein, részben lapunk hasábjain történhetnének. Ezáltal szélesebb körben közkinccsé válhatnának a kutatások eredményei. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy egyes munkaközösségi csoportok nemcsak, hogy megalakultak, hanem már is igen figyelemreméltó eredményt értek el.

A gyakorlati, a mindennapi tanítói munka elmélyítését szolgálnák a *Szegedi Pedagógiai Szeminárium gyakorló iskolái*. A gyakorló iskola megvalósítása már több akadályba ütközik.

Nincs kizárva azonban, hogy a most élénk tornyosuló akadályok rövidesen elháríthatók. E kérdéssel is alaposan kell foglalkoznunk. Szükséges, hogy a megvalósítás lehetőségének pillanatában kikristályosodott tervekkel rendelkezünk.

Külön kell létesítenünk Szeged székhellyel elsősorban a városi tanítók, (Hódmezővásárhely, Csongrád stb.) városi tantervvel tanító tanerők számára teljesen osztott gyakorló iskolát. Csongrád vármegye különböző részein viszont 2—3 tanyai gyakorló iskolát is kellene létesíteni. Ezek vagy osztatlan (egy tanítós) vagy részben osztott (2 tanítós) iskolák lehetnének. A tanyai gyakorlók mellé szükséges volna hálótermet berendezni, ahol a gyakorlót látogató tanítók elszállásolását biztosítani lehetne.

Nem elégedhetünk meg avval, hogy valaki a gyakorló iskolát meglátogatja és egy órát ott tölt, egy tantárgyból az éppen soronlevő tanítási egységet meghallgatja. Hanem legalább 2—3 napot kell ott töltenie. Így valóban megismerkedik, bepillantást nyer a gyakorló iskola munkájába. Egy-egy tanítási egységet megelőző anyag ismertetésén kívül, láthatja az anyag elmélyítésén, a következő egységhez való kapcsolásán kívül többek között a koncentráció elvét is érvényesülni.

Kis könyvtárakat létesíteni is célszerű volna a tanyai gyakorló iskolákban. E könyvtárakban meg kell lenni a legfontosabb szakkönyveknek és folyóiratoknak. Az ország különböző részeiről megyénkbe helyezett tanítók működésük megkezdése előtt, kötelesek volnának felkeresni a tanyai gyakorló iskolákat.

A gyakorló iskola tanítóinak helyes megválasztása döntő jelentőségű. Mivel természetesen több, fokozottabb munkát kívánunk tőlük, méltányos, hogy ha nem is ellenértékképpen, de munkájuk elismerése céljából magasabb fizetést kapjanak. Ezen magasabb fizetés csak addig tart, míg a gyakorló iskolában működik.

Természetesen a tanyai gyakorló iskola létesítése és látogatása nem zárja ki azt, hogy az érdeklődők fel ne kereshessék a városi gyakorló iskolát is.

A városi és tanyai gyakorló iskola tanítói a legszorosabb kapcsolatban állanak egymással. Gondolataik, terveik ismertetése végett bizonyos időközökben megbeszélést tarthatnának.

A lehetőségek figyelembevételével csinálnunk kell annyit, amennyit tudunk. Ma a nemzet mindenkitől több munkát, foko-

zottabb munkát kíván. A magunk munkahelyén teljesítsük kötelességünket úgy, mint a múltban, példátadva mindenkinek.

Németh István*

*A N. Sz. e tanulmány íróját örömmel üdvözli, mint állandó munkatársát, aki ezentúl a népiskolai kérdések ébrentartására folyóiratunk szerkesztésében tevékenyen részt vesz.

A film és a kézi pergőkép problémája a szemléltetésben

A valóság elemzése győz meg bennünket, hogy a világmindenség az élet végső elemzésben: nyugalmi állapot és mozgás. Sztatikus elhelyezkedés és dinamikus megnyilatkozás. A kettő örök ellentétként csap össze a lét határtalanságában s mindkettőjük lényegükből folyó tragédiája, hogy a sztatikus felhalmozódása dinamizmusba vágyakozik, s a mozgás megbékélő nyugalom felé törekszik. A valóság e kettős állapota úgy is felfogható, mint tér és idő viszonya. A tér a sztatikus hatalom, az idő benne tomboló dinamikus tényező. Rokonságukat és egymásra utaltságukat elárulják azzal is, hogy mind a kettő egyszerre kezdte létezését: a teremtett világ teremtésével. Mert az idő nem más, mint a mozgás mértéke, s így elindulása összeesik az első mozgás lehetőségével; a tér pedig a teremtett valóság határoltága, következésképpen a valóság formába lépésének pillanatával kezdődött.

A valóság e kozmológikus keresztmetszeti nézéséből és lényegi meghatározásából az következik, hogy az életről, mely sztatikus állapot és dinamikus mozgás, az a szemléltetési mód fog tökéletes valóságközlést nyújtani, mely maga is sztatikus és dinamikus egyszerre. Ilyen pedig kettő van: a film s a kézi pergőkép. Mindkettő lényege a kép és a mozgás. A kép adja a valóság egyik megfelelőjét: a sztatikus elemet; a mozgás, mint történés és cselekvés a valóság másik összetevőjét: az élet dinamikáját. Kép és mozgás a filmben, illetve a kézi pergőképben is egységbe fonódva jelenik meg előttünk, s így lesznek az élet tökéletes, utólérhetetlenül alkalmas szemléltető eszközeivé.

Szükségeseznek látszik, hogy röviden, tömören ismertessük az oktatófilm pedagógiai értékelését, hogy ilyen módon megteremthesük az összehasonlítási alapot a film és a kézi pergőkép között, s egyben kimutassuk, hogy a film mellett égetően szükség van az új szemléltetési eszközre a kézi pergőképre is az oktatás sikeresebbé tételében.

A film fontossága és szükségessége a tanításban, mint szemléltetési eszköz, ma már vitán felülálló. Elég hivatkoznunk az alsó és középsiskolákban a filmoktatás területén elért eddigi eredményekre, s nem lesz kétséges egy percig sem, hogy a film a tanítást élővé, élményszerűvé, vonzóvá és könnyűvé teszi. Érthető tehát, ha úgy emlegetik a filmet, mint korunk pedagógiai nagyhatalmát, mely diadalmasan tartja bevonulását a modern oktatásba.